

UPORABA DEBATNIH TEHNIK PRI POUKU ZGODOVINE V 2. IN 3. LETNIKU GIMNAZIJE

Miha Gartner

Gimnazija Celje-Center

Uvod

Vsak učitelj se na svoji poklicni poti sreča s številnimi prenovami učnih programov. Ti naj bi izboljšali kakovost pouka in dijake oziroma učence opremili s kakovostnejšim, uporabnejšim in trajnejšim znanjem. Prej ali slej se vsak sooči tudi z izkušnjo, da je nove ideje težko uveljaviti, saj je za to treba ogromno časa in energije, uspeh pa nikakor ni zagotovljen. Karavana namreč velikokrat gre dalje, ne glede na vse predloge in preнове.

Kljub temu se veliko učiteljev odloči za težjo pot in poskuša uveljaviti različne načine poučevanja, nagrada pa je ponavadi zadovoljstvo, da so dijaki dobili več, kot se sicer pričakuje od običajnega učitelja. Večina dijakov in njihovih staršev na srečo to zna ceniti.

Sam sem bil dokaj natančno seznanjen s predlogi o didaktični prenovi gimnazij, prav tako je bilo teoretično znanje, ki sem ga pridobil med študijem, vključno z Marzanovo in Bloomovo taksonomijo ter procesnim ureničevanjem ciljev, še dokaj sveže. Moj pouk zgodovine pa je kljub temu vseboval zelo malo principov, ki jih omenjene teorije podpirajo. Nenehno se mi je zastavljalo vprašanje, kako naj v razredu uveljavim aktivno vlogo učenca kot enega izmed bistvenih didaktičnih principov poučevanja in obenem dosežem vse vsebinske cilje učnega načrta. Pogled na količino podatkov v učbenikih me je navdajal s strahom. Prepričan sem bil, da lahko takšno količino podatkov v razredu usvojimo le s frontalnim poukom, v katerem prevladuje razlaga z redkimi priložnostmi za pogovor. Tudi uporaba avdiovizualnih sredstev (video, predstavitev v Power Pointu) se mi ni zdela dovolj učinkovita. Dijakom z njimi lahko zares plastično prikažemo dogajanje, vendar so ob njih še vedno popolnoma pasivni. Poskušal sem tudi z uvajanjem seminarskih nalog, vendar so dijaki večinoma kopirali že izdelane naloge, ki so na voljo na različnih straneh na medmrežju, borne

predstavitve nalog pa so bile povod, da sem se končno odločil za uporabo debatnih tehnik.

Debato sem zelo dobro poznal, saj sem kot somentor debatnega kluba že tri leta uspešno pomagal dijakom pri pripravah na regijske, državne in mednarodne turnirje. Razlog, da debate nisem uveljavil prej, pa ni bil v nepoznavanju le-te, ampak predvsem v mojem dojemanju pouka zgodovine. Danes sem prepričan, da bi moral debato uvesti v pouk takoj, ko sem postal mentor debatnega kluba.

S člankom želim predvsem predstaviti svoje izkušnje in obenem spodbuditi vse, ki bi radi, da bi bili dijaki pri pouku zgodovine dejavnejši, da izberete debato kot eno izmed kakovostnih in uporabnih metod poučevanja.

Cilji pouka zgodovine

Splošne cilje učnega načrta za predmet zgodovina lahko glede na vrsto znanja po Marzanovi klasifikaciji razdelimo v tri skupine (Rutar Ilc, 2005: 8).

V prvo skupino spada vsebinsko znanje. Dijak mora poznati slovensko, evropsko in svetovno zgodovino. Med splošnimi cilji učnega načrta sta zelo pomembna dva učna cilja: »dijaki naj pridobijo znanje o pomembnih dogajanjih, pojavih in procesih iz svetovne, evropske in slovenske zgodovine« in »dijaki naj pridobijo znanje o življenju, delu, miselnosti in znanstvenih dosežkih, gospodarskih procesih in socialnih odnosih v različnih zgodovinskih obdobjih« (Zgodovina, predmetni katalog – učni načrt, str. 3).

V drugo skupino spada proceduralno znanje. Sem spada sposobnost uporabe temeljne zgodovinske terminologije, uporaba vseh vrst zgodovinskih virov, iskanje različnih zgodovinskih virov, sistematičen prikaz določenega dogajanja ali procesa. Dijak s tem znanjem obvlada določene spretnosti. Med splošnimi cilji učnega načrta spada v to skupino med drugim učni cilj: »dijaki se usposablajo za uporabo zgodovinske karte, virov in besedil ter za samostojno delo in razvijajo zanimanje za družboslovno proučevanje in raziskovanje« (Zgodovina, predmetni katalog – učni načrt, str. 3).

V tretjo skupino spada problemsko, procesno ali tudi vseživljenjsko znanje. To nastaja s prepletanjem uporabe in usvajanja prvih dveh skupin znanj. Med vseživljenjska znanja tako spada zmožnost razlage soodvisnosti različnih pojavov, ovrednotenje pomena določenega zgodovinskega dogajanja, kritično presojanje in primerjava zgodovinskih virov, samostoj-

no in strokovno predstavljanje podatkov, dogodkov, argumentov in protargumentov, izražanje osebnih stališč. Dijak je s pridobljenim procesnim znanjem sposoben samostojno uporabljati in nadgrajevati svoje zgodovinsko znanje. V splošnih ciljih učnega načrta sta med drugim navedena tudi naslednja procesna cilja »dijaki razvijajo sposobnost za komuniciranje in izražanje misli o zgodovinskih dogajanjih« in »dijaki se naučijo ločevati vzroke, povode in posledice ter ugotavljati soodvisnost različnih pojavov, kontinuitete in sprememb v razvoju ter si tako razvijajo zgodovinski način mišljenja« (Zgodovina, predmetni katalog – učni načrt, str. 3).

Razlogi za uporabo debatnih tehnik

Splošni cilji učnega načrta so usmerjeni v usvajanje vseh skupin ciljev Marzanove taksonomije. Za doseg vseh ciljev, na primer iskanje različnih zgodovinskih virov ali njihove vrednotenje, vsekakor ne morejo zadoščati le razlaga, pogovor ter preverjanje in ocenjevanje znanja, ki so ga ob tem pridobili. Kljub temu večina profesorjev zgodovine pri pouku uporablja predvsem metodo razlage in pogovora.

Znanje in razumevanje dijakov programa gimnazije je tako na sorazmerno visoki ravni, kar je v veliki meri zasluga učbenikov in dela učiteljev, močno pa je zapostavljeno procesno in problemsko znanje, saj so dijaki sposobni predvsem reproducirati podane informacije pri pouku ali v učbenikih.

Uporaba debatnih tehnik pri pouku zgodovine pa učitelja in dijake bolj usmerja v usvajanje procesnih in problemskih/vseživljenjskih ciljev. Prek debate se dijaki tako v večji meri usposobijo za samostojno raziskovanje, razumevanje, vrednotenje in interpretiranje zgodovinskih obdobj, idej, dogodkov in oseb.

Izobraževalna debata v Sloveniji

Izobraževalna (tudi formalna) debata kot oblika strukturirane diskusije ima v Veliki Britaniji in ZDA dolgo tradicijo. V Sloveniji pa sta debato leta 1996 začela sistematično spodbujati Soroseva fundacija in Zavod za odprto družbo, kasneje pa neprofitna organizacija Za in proti, Zavod za kulturo dialoga. Formalna debata je za pouk primerna zato, ker natančno določena pravila o poteku debate in o vlogi udeležencev omogočajo

izvedbo debate v šolski uri, ohranjajo pogovor v okviru izbrane teme in preprečujejo nastajanje osebnih napadov in konfliktov.

Cilj formalne debate je spodbujati kritično mišljenje, razvijati logično argumentacijo in usposobiti dijake za sproščeno in učinkovito predstavljanje idej v govorni komunikaciji. Obstaja več formatov (modelov) formalne debate. V Sloveniji se na debatnih prvenstvih uporabljata svetovni debatni format ter model Karl Popper debate. Formalna debata je v slovenskem jeziku najbolje predstavljena v delih Odkrijmo svet s pomočjo debate (Driscoll in Zompetti, 2005) in Priročnik za Karl Popper debatni program (Johnson, 1997), na kratko pa jo predstavlja v okviru zbornika prispevkov z naslovom Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu tudi Jasna Vesel pod naslovom Uporaba debatnih tehnik pri pouku (Vesel, 2005: 62).

Vsebina debate vedno izhaja iz določene izjave ali trditve, ki je običajno vnaprej določena. Izbrano trditev zagovarja ena skupina (zagovorniška stran), druga skupina pa trditvi nasprotuje (nasprotniška skupina). Obstaja natančno določen vrstni red govorcev, pri čemer je bistveno, da izmenično govorijo predstavniki zagovorniške in nasprotniške skupine. V okvir debate ponavadi spada tudi navzkrižno zasliševanje. Vsaka ekipa ima na voljo tudi vnaprej določen pripravljalni čas. Število govorcev, njihove naloge ter časovna omejitev govorov, zasliševanja in pripravljalnega časa so odvisni od izbire debatnega formata.

Debata je pri pouku uporabna tudi zato, ker lahko debatne formate prilagajamo našim časovnim in vsebinskim omejitvam. Držati se moramo le načela, da je mogoče trditev enakovredno zagovarjati in ji nasprotovati ter da imata tako zagovorniška kot nasprotniška skupina na voljo enake pogoje (predvsem čas).

Uvajanje debate v pouk zgodovine

Debata se uspešno uveljavlja v debatnih klubih in v televizijski oddaji Tekma, kljub temu pa je pomembno, da dijakom jasno in natančno predstavimo pravila debatiranja, saj večina dijakov debatiranja ne pozna. Za uvajanje debate v pouk zgodovine potrebujemo vsaj dve šolski uri, odvisno od sposobnosti in motiviranosti razreda. Najboljši princip uvajanja je

kombinacija razlage in pogovora s praktičnimi preizkusi, ki naj na začetku temeljijo tudi na principu igre.

Osnovne pojme o debati in debatnih tehnikah dijakom tudi strokovno razložimo s pomočjo jasne tabelske slike, najlažje pa s pomočjo predstavitve Power Point, pri kateri lahko tudi s fotografijami in kratkimi video posnetki. prikažemo vlogo posamezne skupine in govorcev. Zelo koristno je, da vsak dijak dobi list (delovno gradivo) z najpomembnejšimi informacijami (format, vloga govorcev, resolucija, argument, podpore, negiranje nasprotnika).

Najpomembnejši del priprave na debatiranje so različne vaje, ob katerih se dijaki aktivno srečajo z debato in spoznavajo vse njene elemente po korakih (Driscoll in Zompetti, 2005: 89–109).

Če učitelj namerava debato tudi ocenjevati, mora dijakom pred začetkom natančno razložiti način ocenjevanja govorcev. Koristno je, če dijakom razdeli tudi liste s kriteriji za ocenjevanje. Z odločitvijo o načinu ocenjevanja je sicer dobro počakati do konca izvedbe poskusne/-ih debat, s čimer preprečimo odpor do debate zaradi strahu pred neznanim.

Primeri vaj:

1. Dijaki oblikujejo trditev, ki se nanaša na določeno zgodovinsko obdobje.
2. Dijaki navedejo argument in/ali protiargument na določeno trditev.
3. Možganska nevihta, pri kateri dijaki na določeno trditev zapišejo vse ideje brez miselnih korektur.
4. T – tabela, pri kateri dijaki narišejo v zvezek črko T in na levo napišejo seznam pozitivnih, na desno pa seznam negativnih asociacij.
5. Dijaki s pomočjo učbenika poiščejo podpore, dokaze, s katerimi podkrepijo določen argument.
6. Dijaki, razdeljeni v dve skupini, sestavijo na določeno trditev en argument. Nato skupini druga drugi zastavljata vprašanja.
7. Dijaki negirajo že oblikovane argumente na določeno trditev.
8. Dijaki se usedejo ali stojijo v krogu, učitelj enemu izmed njih vrže žogo. Ta mora oblikovati argument na izbrano trditev (mogoče je tudi, da trditev ni izbrana). Nato ta vrže žogo sošolcu, ki mora argument spodbijati in oblikovati protiargument. Igra se tako nadaljuje, dokler dijaki uspejo odgovarjati oziroma dokler se argumenti ne začnejo ponavljati. Potem izberemo novo debatno trditev.

9. V igri vlog, t. i. balonu, si mora vsak dijak izbrati zgodovinsko osebnost (lahko iz določenega zgodovinskega obdobja). Vsak ima nalogo s pomočjo igre vlog prepričati publiko (razred), da si ta oseba edina zasluži, da ostane na balonu, ki zaradi okvare lahko nosi težo le enega človeka. Ostali dijaki odločijo zmagovalca in ocenjujejo kakovost nastopa in argumentacije.

Izbira debatnega formata

Debatni formati, ki se uporabljajo na debatnih prvenstvih, pri pouku praviloma niso uporabni, ker za njihovo izvedbo potrebujemo več kot 45 minut. Debatne formate je zato treba prirediti. Najbolje je, da se na začetku uporabijo krajši in enostavnejši debatni formati. Formate je dobro prilagoditi tudi glede na sposobnosti in motivacijo dijakov.

Dijaki 2. in 3. letnika gimnazije pri pouku zgodovine debatirajo v debatnih formatih 2 + 2 z vprašanji publike ali navzkrižnim zasliševanjem nasprotne ekipe ter v debatnem formatu 3 + 3 z navzkrižnim zasliševanjem. Debatni format Karl Popper, na katerem temeljijo navedeni formati, je predstavljen v priročniku Odkrijmo svet s pomočjo debate (Driscoll, Zompetti 2005, 8-11).

Debatni format 2 + 2 z navzkrižnim zasliševanjem in dvema minutama pripravljalnega časa:

	Del debate	Čas
1.	Zagovorniški govor (1. govorec afirmacije)	2 minuti
2.	Negacijsko navzkrižno zasliševanje	1 minuta
3.	Negacijski govor (1. govorec negacije)	2 minuti
4.	Zagovorniško navzkrižno zasliševanje	1 minuta
5.	Drugi zagovorniški govor (2. govorec afirmacije)	2 minuti
6.	Drugi negacijski govor (2. govorec negacije)	2 minuti

Poskusna debata

Poskusna debata je pomembna tako za učitelja kot za dijake, še posebej, če se z debato srečujejo prvič. Učitelj in dijaki se bodo namreč namesto na vsebino morali bolj osredotočiti na obliko debate. Pri uvodni debati

je nujno, da se vanjo vključi celoten razred in da ima vsak dijak določeno zadolžitev, kar je pri večkratni uporabi debat težje izvedljivo.

Dijaki, razdeljeni v skupine, merijo čas, ocenjujejo neverbalno in verbalno komunikacijo, organizacijo govorov, si zapisujejo argumente in podpore, zastavljajo vprašanja (pri formatu, kjer zaslišuje publika) in odločajo o zmagovalcu.

Na koncu debate skupine predstavijo svoje ugotovitve, učitelj pa natančno analizira govore vseh govorcev ter dopolni ugotovitve dijakov. Pri tem mora dijake predvsem spodbujati k napredku in se osrediniti na dobre plati govorov. Obenem mora opozoriti na vsebinske napake v govorih, zaradi katerih bi si lahko dijaki začeli napačno razlagati določene zgodovinske osebe ali dogodke. Najboljši način za natančno analizo debate je snemanje z videokamero in ogled debate v eni izmed naslednjih ur.

Dijaki 2. letnika Gimnazije Celje-Center so pri pouku zgodovine debatirali na dve debatni trditvi: »Cerkev je v srednjem veku družbi povzročila več škode kot koristi« in »Življenje v mestih je bilo v srednjem veku lepše kot na podeželju«.

Mnenje dijakov

Naklonjenost dijakov določeni učni obliki ali metodi je pomembna s stališča motivacije dijakov in s stališča učitelja, ki tudi na podlagi odziva dijakov lahko spreminja svoj način poučevanja. Ob koncu šolskega leta je zato smiselno s pomočjo anonimnega anketnega vprašalnika ugotoviti odnos dijakov do debate in pouka zgodovine.

V šolskem letu 2005/2006 je 85 dijakinj in dijakov 2. letnikov na Gimnaziji Celje-Center izpolnilo vprašalnik Likertovega tipa, ki se je nanašal na uporabo debate pri pouku zgodovine. Vprašalnik je vseboval trditve, ob katerih so dijaki obkrožili številke od 1 do 5. Višja je bila obkrožena številka, večja je bila stopnja strinjanja dijakov s trditvijo. Pouk zgodovine je bil dijakom dokaj všeč (ocena 3,4). V manjši meri so bili prostovoljno pripravljene debatirati pri pouku zgodovine (2,8). V veliki meri (3,7) so se strinjali, da jim bo spretnost debatiranja koristila v poklicnem in zasebnem življenju. Večinoma si dijaki niso želeli ocenjevanja debat (2,0). Raje kot debato imajo pouk, pri katerem učitelj razloži vse, kar se morajo naučiti (3,4).

Anketa je pokazala, da se dijaki zavedajo uporabnosti znanja, ki ga bodo pridobili ob debatiranju. Uporaba debate pri pouku zgodovine dija-

kom ni všeč predvsem zato, ker se morajo na debato pripravljati in ker jih je strah javnega nastopanja pred razredom ter pred učiteljem. Še posebej odklonilno mnenje so dijaki imeli glede ocenjevanja debat, kar pa je bilo razumljivo, saj do takrat niso bile ocenjevane in zato niso poznali kriterijev ocenjevanja. Posebej problematična je želja dijakov, da bi profesorji dijakom predvsem servirali informacije, ki se jih morajo naučiti, kar je ravno v nasprotju s cilji in principi, ki jih v pouk zgodovine uvaja uporaba debatnih tehnik. Pomembno je, da se učitelj zaveda, kakšno je mnenje dijakov, vendar to ne pomeni, da se mora prilagoditi (vsem) njihovim željam. Lahko pa spremeni določene elemente pouka in tako poveča naklonjenost dijakov določeni učni metodi.

Ocenjevanje debat je najzahtevnejša in najobčutljivejša faza debate pri pouku, zato je nujno treba z ocenjevanjem debat počakati toliko časa, dokler dijaki debate ne sprejmejo kot sestavni del pouka. Če so dijaki nezadovoljni, je mogoča rešitev dogovor, da se v redovalnico vpišejo ocene le tistim, ki to želijo. V tem primeru se neresnost pri debatiranju prepreči tako, da se sodelovanje pri debatah v vsakem primeru upošteva pri zaključevanju ob koncu šolskega leta.

V vsakem razredu je nekaj dijakov, ki imajo strah ali celo odpor do javnega nastopanja. Tem dijakom je dobro ponuditi sodelovanje v lahkih in kratkih debatnih formatih (na primer balon) ali pa jih celo kako drugače zaposliti (na primer iskanje virov za eno izmed ekip, merjenje časa). S tem preprečimo, da bi se njihov odpor do nastopanja še povečal, a so kljub temu vključeni v potek debat.

Izvajanje debat

Dve uri pouka tedensko in obsežen učni načrt težko omogočata, da bi v vsakem šolskem letu lahko debatirali vsi dijaki. Pomembnejše je, da se debata kot učna metoda uveljavi pri pouku in da se z njo neposredno ali posredno med šolanjem vsi dijaki vsaj seznanijo. V šolskem letu je smiselno izpeljati štiri ali pet debat. Število debat in njihova oblika sta v največji meri odvisna od razreda. Najbolje je, da predvidene debate vključimo v časovno razporeditev učne snovi.

V šolskem letu 2006/2007 bodo dijaki 3. letnika Gimnazije Celje-Center tako debatirali na naslednje debatne trditve:

1. Turški vpadi so slovenskemu narodu koristili.

2. Reformacija je katoliški cerkvi koristila.
3. Uvedba absolutizma je bila upravičena.
4. Francoska revolucija je povzročila več škode kot koristi.
5. Program Zedinjene Slovenije je pomembnejši od zemljiške odveze.

Najbolje je, da se za sodelovanje v debati dijaki javijo sami. Če nihče ne želi sodelovati prostovoljno, skupine določi učitelj. Na vsako debato se dijaki pripravljajo 14 dni. Pred začetkom priprav učitelj ob upoštevanju mnenj dijakov in njihovih sposobnosti določi debatni format. V času priprav dijaki oblikujejo argumente, pregledujejo dostopno knjižno gradivo v knjižnicah in na medmrežju, s katerim argumente podkrepijo z dokazi ter se po lastni želji posvetujejo z učiteljem.

Zaradi čim večje učinkovitosti je dobro, da so v razredu že vnaprej določeni dijaki, ki poskrbijo za primerno ureditev učilnice in merjenje časa. Učitelj mora med debato poskrbeti za pozornost in zbranost ostalih dijakov ter preprečiti kakršnekoli oblike sovražnega govora, še posebej ob občutljivih temah, na primer pobojih domobrancev. S tem se dijaki učijo imeti spoštljiv odnos do sogovornika in splošnih vljudnostnih pravil.

Zelo pomembno je, da na koncu debate namenimo vsaj 10 minut časa za pogovor o izbrani temi, navedenih argumentih ter dokazih. Za debato 2 + 2 z vprašanji publike in analizo tako potrebujemo 26 minut. Ne glede na to, ali se debata ocenjuje ali ne, je nujno, da si učitelj zapiše razlago argumentov in najpomembnejša dejstva, saj le tako lahko na koncu debate poda izčrpno analizo in objektivno oceni govore posameznih dijakov. Če so v delo vključeni tudi ostali dijaki, mora učitelj oceniti in ustrezno pohvaliti tudi njihovo delo. Učitelj mora povzeti bistvene točke debate, jo povezati z obravnavano učno snovjo ter opozoriti na morebitne napake ali pomanjkljivosti v navajanju, razlagi ali interpretaciji.

Pri ocenjevanju učitelj upošteva nastop, organizacijo in predvsem argumentacijo. Pri argumentaciji mora govorec/-ka navesti argument, ga razložiti in podpreti z dokazi. K argumentaciji spada tudi negiranje nasprotnih argumentov. Ocenjevanje debat poveča njihov pomen. Z ocenjevanjem naj bi predvsem nagradili dijake za njihovo prizadevnost in kreativnost.

Evalvacija izvedenih debat

Po intenzivnih pripravah na debato in poskusni debati dijaki dokaj dobro razumejo naloge posameznih govorcev in ekip ter poznajo osnovne principe nastopanja. Še vedno pa je težko napovedati, kako dobri bodo dijaki pri izvedbi same debate. Ti se med seboj izredno razlikujejo v načinu nastopanja, najbolj pa se razlikujejo v sposobnostih razumevanja, argumentiranja, predstavljanja idej in kritičnega zavračanja. Večina dijakov ima velike težave pri argumentaciji, še posebej pri sposobnosti povezave določenih dejstev, ki jih navedejo z določeno vrednoto in trditvijo, katero zagovarjajo. Težavo dijakom predstavlja tudi negiranje nasprotnih argumentov, ker ne znajo poslušati nasprotnika, saj so prepričani, da je »za zmago dovolj, če navedeš svoje podatke«. Kljub težavam pri argumentaciji dijaki v debatah pokažejo visoko mero inovativnosti in zavzetosti, napreduje pa tudi kakovost njihovih debat. Tako je običajno, da bodo dijaki hitro predlagali, da se dolžina govorov podaljša. Največji napredek ob izvajanju debat je viden pri nastopih dijakov, medtem ko je napredek v argumentaciji močno povezan s kakovostjo priprave na debato. Dijaki, ki se posvetujejo s profesorjem, se ponavadi bolje izkažejo kot tisti, ki se zanašajo le na lastno znanje.

V nadaljevanju je predstavljena analiza in primerjava govorov med poskusno in eno izmed rednih debat, ki naj bi prikazala kakovost argumentacije dijakov v 3. letniku gimnazije in njihov napredek. Podobna analiza je lahko tudi osnova za ocenjevanje.

Nastop:

Nekateri dijaki so ob prvem nastopu (balon, poskusna debata) imeli težave z nastopom. Tako je na primer dijakinja po enem stavku doživela blokado in končala s svojim govorom. Nekateri so le prebrali tri ali štiri stavke, ki so jih napisali na list. V podobnih primerih je treba dijake predvsem spodbujati, da ne obupajo, in zahtevati, da se naslednjič bolj potrudijo.

V rednih debatah so dijaki že suvereno nastopali. Večina je dobro uporabljala glas (višino, ritem), s katerim so pritegnili publiko in poskušali poudariti svoje trditve. Več jih je imelo težave z gibanjem rok in telesno držo (gibanje telesa naprej in nazaj, zaprta drža), vendar so bili njihovi nastopi boljši od nastopov marsikaterega predavatelja z univerzitetno izobrazbo.

Organizacija:

Dijaki pri poskusni debati niso izkoristili vsega časa, prav tako pa v govorih niso bili sistematični, ampak so navajali le dejstva, ki so si jih napisali. Pozabili so tudi na razlago besed v resoluciji (definicije).

Pri rednih debatah dijaki niso imeli nikakršnih težav z organizacijo. Pojavila se je le težava, da nekaterim že zmanjkuje časa za vse, kar želijo povedati.

Argumentacija:

Najpomembnejši del debate je argumentacija. Dobra argumentacija zahteva intenzivno raziskovanje in delo z viri, sodelovanje pri skupnem delu skupine ter sposobnost analiziranja, sintetiziranja in vrednotenja informacij, idej in vrednot. Obstaja več možnih načinov argumentacije in zavračanja nasprotnikov. Pri pouku zgodovine se od dijakov pričakuje, da argumente navedejo (poimenujejo), jih razložijo in podprejo z dokazi. Tudi pri negiranju se dijaki osredotočijo na reinterpretacijo razlage in spodbijanje dokazov (lahko tudi z novimi dokazi).

Pomembno vlogo v debati ima tudi navzkrižno zasliševanje, s katerim ekipa poskuša nasprotnika z vprašanji prisiliti v priznanje dejstva ali vrednote, ki bi jim pomagala pri argumentaciji. Zasliševanje lahko izrabijo tudi za to, da od nasprotnikov zahtevajo dodatna pojasnila. Govorci morajo informacije, pridobljene v navzkrižnem zasliševanju, uporabiti v govorih, na kar je treba dijake opozoriti med pripravami na debato. Pri navzkrižnem zasliševanju se dijaki ponavadi najbolj razživijo, saj pri njem prihaja do neposredne komunikacije med dvema nasprotujočima si stranema, kar je za dijake velik izziv. V praksi pa kasneje večina dijakov ne zna uporabiti pridobljenih informacij v govorih.

Primerjava argumentov v preizkusni in redni debati kaže, da dijaki napredujejo. Pri trditvi (poskusna debata) »Cerkev je v srednjem veku družbi povzročila več škode kot koristi« so dijaki navajali med drugim naslednje argumente: krepitev izkoriščevalske oblasti oziroma fevdalizma, zažiganje čarovnic, cerkve so bile prostor za druženje, Cerkev je edina pospeševala izobraževanje. Argumenti so bili brez izjeme slabo razloženi, predvsem pa niso bili podprti z dokazi. Vsekakor je razlog za slabšo argumentacijo tudi dejstvo, da dijaki niso imeli pripravljalnega časa, ki se je izkazal kot nujen za izvedbo kakovostnih debat na kakršnokoli zgodovinsko temo.

Pri rednih debatah se je zmanjšalo število navedenih argumentov, ti pa so bili precej bolj razloženi. Nekatere ekipe kljub temu še vedno niso uspele navesti jasnih dokazov. Razlog je predvsem v neučinkovitem ra-

ziskovanju, ker se nekateri zanašajo le na podatke v učbeniku ali pa tudi teh ne znajo uporabiti in ovrednotiti. Večini dijakov zaenkrat še ne uspe povsem jasno povezati argumentov s trditvijo. Nekateri dijaki so v svojih govorih pozabili negirati nasprotnike, ker jih niso poslušali, ampak so se med govori nasprotnikov pripravljali le na to, kar so želeli sami povedati. Na trditev »Turški vpadi so slovenskemu narodu koristili« so dijaki med drugim navajali sledeče argumente: Slovence so povezali, kar je omogočilo začetek nastajanja naroda, brez njih se reformacija ne bi razvila, kar bi onemogočilo nastanek knjižnega jezika in književnosti, omogočili so razvoj gospodarstva za potrebe Vojne krajine, ogromna materialna škoda, več tisoč pobitih in ugrabljenih je narodu škodilo, dodatna obremenitev kmetov z davki.

Večina dijakov je hitro dosegla raven povprečnih debaterjev na debatnih tekmovanjih, kar je za njih velik uspeh. Tudi zato je bila do sedaj večina ocenjena z odličnimi ocenami, trije dijaki so bili ocenjeni s prav dobro oceno, eden izmed dijakov pa je bil ocenjen z oceno dobro.

Kakovost debat se bo povečala z učinkovitejšim in intenzivnejšim raziskovanjem, skupno pripravo celotne ekipe, pogovorom z učiteljem ter natančnim poslušanjem govorcev nasprotne ekipe. Veliko vlogo pri napredovanju dijakov ima učitelj, ki jim mora stalno usmerjati in spodbujati.

Zaključek

Ključna vprašanja, ki se zastavljajo pri uvajanju debate v pouk zgodovine, so:

1. Ali je izobraževalno/formalno debato mogoče učinkovito vključiti v pouk zgodovine?
2. Kako dijaki sprejemajo debato in v njej sodelujejo?
3. Kakšni so rezultati in napredek dijakov?

Glede na dosedanje izkušnje dobra priprava in organizacija omogočata, da debate potekajo brez zapletov in ne zahtevajo več kot 30 minut, razen v primerih, ko uporabljamo daljše debatne formate. Tako lahko brez večjih težav vsako šolsko leto izvedemo tudi pet debat. Kakršnekoli konflikte med dijaki zaradi različnih stališč do občutljivih zgodovinskih dogodkov preprečuje dosledno upoštevanje pravil debate.

Debata popestri pouk in poveča zanimanje dijakov za raziskovanje zgodovine. Kljub izraženim pomislekom (predvsem glede ocenjevanja) so dijaki z dosedanjim potekom debat zadovoljni. Sami ugotavljajo, da bi

za kakovostnejšo debato morali podaljšati govore tudi na več kot 3 minute, pri čemer pa mora imeti odločilno besedo učitelj. Tudi ocenjevanje je potekalo brez težav. Te se sicer lahko pojavijo, ko se v debato vključijo manj motivirani dijaki.

Ob vsaki debati je bil opazen napredek govorcev in celotnega razreda. Dijaki so se intenzivno ukvarjali s pripravo na debato in argumente dokaj kakovostno predstavili publiki. Takšna raven debatiranja zagotavlja, da dijaki usvajajo tudi najvišje ravni znanja. Znanje razširjajo in poglobljajo z uporabo miselnih procesov primerjanja različnih definicij, pojmov, procesov in učinkov, izvajajo indukcijo in dedukcijo, privajajo se na analiziranje perspektiv različnih stališč, usvajajo večšine dela z viri (zbiranje, analiziranje, interpretiranje, vrednotenje), razvijajo predstavljanje idej, se učijo učinkovito komunicirati v skupini, z nasprotno skupino in s poslušalci, pridobivajo večšine aktivnega poslušanja sogovornika, se učijo sodelovanja pri skupnem delu in razvijajo kritično mišljenje ter kreativno mišljenje (Veseli, 2005: 68).

Uporaba debate tako spodbuja usvajanje proceduralnega in vseživljenjskega znanja (Marzanova klasifikacija) oziroma najvišjih ravni znanja – analize, sinteze in vrednotenja (Bloomova taksonomija). Debata je vsekakor učinkovita in uporabna metoda, ki močno poveča kakovost pouka zgodovine. Večina učiteljev zgodovine v Sloveniji zaenkrat nima znanja, s katerim bi učinkovito vključila debato v pouk zgodovine. Zato je smiselno, da bi v prihodnosti načrtno spodbujali izobraževanje učiteljev zgodovine na področju debate s pomočjo seminarjev in strokovnega praktičnega gradiva, ki bi vsebovalo glavna teoretična izhodišča, osnovne napotke, različne debatne teorije in predvsem primerne zgodovinske debatne trditve.

Literatura

- Driscoll, W. in Zompetti, J. (2005). *Odkrijmo svet s pomočjo debate. Priročnik za izobraževalno debato*. Za in proti, zavod za kulturo dialoga.
- Johnson, K. (1997). *Priročnik za Karl Popper debatni program*. Open Society Institut-Slovenia. Zavod za odprto družbo. Interno gradivo, skripta.
- Rutar Ilc, Z. (2005). Učnociljni in procesni pristop – izhodišče za didaktično prenovu gimnazij. V: Rupnik Vec, T. (ur.). *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov*, str. 8–27. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo,.

- Vesel, J. (2005). Uporaba debatnih tehnik pri pouku. V: Rupnik Vec, T. (ur.). *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu*. Zbornik prispevkov, str. 62–78. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Zgodovina, predmetni katalog – učni načrt*. http://www.gimnazija/ekon_gim/zgodo_210.html mszs.si/slo/solstvo/ss/programi/.